Lettre à Ménécée d'Epicure = DL X, 122-135 - éd. Frobenius

Auteur(s) : Epicure ; Diogène Laërce

Les folios

En passant la souris sur une vignette, le titre de l'image apparaît.

7 Fichier(s)

Mots clés

Froben, Hieronymus (1501-1563)

Comment citer cette page

Epicure ; Diogène Laërce, Lettre à Ménécée d'Epicure = DL X, 122-135 - éd. Frobenius, 1533

Department of Philosophy and Cultural Heritage of University Ca' Foscari of Venice ; EMAN (Thalim, CNRS-ENS-Sorbonne nouvelle)

Consulté le 13/02/2026 sur la plate-forme EMAN : https://eman-archives.org/Epicurei/items/show/19

Copier

Présentation du document

Date1533
Mentions légales

- Responsabilité éditoriale : Department of Philosophy and Cultural Heritage of University Ca' Foscari of Venice ; EMAN (Thalim, CNRS-ENS-Sorbonne nouvelle). Licence Creative Commons Attribution – Partage à l'Identique 3.0 (CC BY-SA 3.0 FR)
- Texte : Domaine public

Editeur de la ficheDepartment of Philosophy and Cultural Heritage of University Ca' Foscari of Venice ; EMAN (Thalim, CNRS-ENS-Sorbonne nouvelle)
Contributeur(s)Giovacchini, Julie
LangueGrec ancien
SourceVoir description du texte : CIRIS

Fichier issu d'une page EMAN : http://eman-archives.org/Epicurei/items/show/19?context=pdf

Contenus reliés

Collection Ep. Lettre à Ménécée

Ce document est une version de :
Lettre à Ménécée d'Epicure = DL X, 122-135 - éd. Usener

Description du document

DescriptionEdition princeps dite Frobeniana. Voir description détaillée de l'édition : CIRIS
Notice créée par Julie Giovacchini Notice créée le 25/11/2021 Dernière modification le 30/05/2022

Ἐπίκουρος Μενοικεῖ χαίρειν.

Μήτε νέος τις ὢν, μελλέτω φιλοσοφεῖν, μήτε γέρων ὑπάρχων, κοπιάτω φιλοσοφῶν. οὔτε γὰρ ἄωρος οὐδείς ἐστιν, οὔτε πάρωρος πρὸς τὸ κατὰ ψυχὴν ∧ ὥραν, ἢ παρεληλυθέναι τὴν ὥραν, ὅμοιός ἐστι τῷ λέγοντι, πρὸς εὐδαιμονίαν ἢ μὴ παρεῖναι τὴν ὥραν, ἢ μηκέτι εἶναι. ὥστε φιλοσοφητέον καὶ νέῳ καὶ γέροντι. τῷ μὲν, ὅπως γηράσκων νεάζῃ τοῖς ἀγαθοῖς διὰ τὴν χάριν τῶν γεγονότων. τῷ δὲ, ὅπως νέος ἅμα καὶ παλαιὸς ᾖ διὰ τὴν ἀφοβίαν τῶν μελλόντων. μελετᾶν οὖν χρὴ τὰ ποιοῦντα τὴν εὐδαιμονίαν. εἴπερ παρούσης μὲν αὐτῆς, πάντα ἔχομεν. ἀπούσης δὲ, πάντα πράττομεν εἰς τὸ ταύτην ἔχειν. ἃ δέ σοι συνεχῶς παρήγγελον, ταῦτα καὶ πρᾶττε καὶ μελέτα. στοιχεῖα τοῦ καλῶς ζῆν ταῦτα διαλαμβάνων εἶναι. πρῶτον μὲν τὸν θεὸν, ζῶον ἄφθαρτον καὶ μακάριον νομίζειν, ὡς ἡ κοινὴ τοῦ θεοῦ νόησις ὑπεγράφη, μηδὲν μήτε τῆς ἀφθαρσίας ἀλλότριον, μήτε τῆς μακαριότητος ἀνοίκειον αὐτῷ πρόσαπτε. πᾶν δὲ τὸ φυλάττειν αὐτοῦ δυνάμενον τὴν μετὰ ἀφθαρσίας μακαριότητα περὶ αὐτὸν δόξαζε. θεοὶ μὲν γάρ εἰσιν. ἐναργὴς ~~μὲν~~ γάρ ἐστιν αὐτῶν ἡ γνῶσις. οἵους δ' αὐτοὺς οἱ πολλοὶ νομίζουσιν, οὐκ εἰσίν. οὐ γὰρ φυλάττουσιν αὐτοὺς οἵους νομίζουσιν. ἀσεβὴς δὲ, οὐχ ὁ τοὺς τῶν

πολλῶν

ὑγιαῖνον. ὁ δὲ λέγων ἢ μήπω τοῦ φιλοσοφεῖν ὑπάρχειν

νομίζων

Fichier issu d'une page EMAN : http://eman-archives.org/Epicurei/items/show/19?context=pdf

πολλῶν θεοὺς ἀναιρῶν, ἀλλ' ὁ τὰς τῶν πολλῶν δόξας θεοῖς προσάπτων. οὐ γὰρ προλήψεις εἰσίν, ἀλλ' ὑπολήψεις ψευδεῖς αἱ τῶν πολλῶν ὑπὲρ θεῶν ἀποφάσεις. ἔνθεν αἱ μέγισται βλάβαι, αἴτιαι τοῖς κακοῖς ἐκ θεῶν ἐπάγονται, καὶ ὠφέλειαι. ταῖς γὰρ ἰδίαις οἰκειούμενοι διὰ παντὸς ἀρεταῖς τοὺς ὁμοίους ἀποδέχονται, πᾶν τὸ μὴ τοιοῦτον, ὡς ἀλλότριον νομίζοντες. συνέθιζε δὲ ἐν τῷ νομίζειν μηδὲν πρὸς ἡμᾶς εἶναι τὸν θάνατον, ἐπεὶ πᾶν ἀγαθὸν καὶ κακὸν ἐν αἰσθήσει. στέρησις δέ ἐστιν αἰσθήσεως, ὁ θάνατος. ὅθεν γνῶσις ὀρθή, μηδὲν εἶναι πρὸς ἡμᾶς τὸν θάνατον, ἀπολαυστὸν ποιεῖ τὸ τῆς ζωῆς θνητὸν, οὐκ ἄπειρον προστιθεῖσα χρόνον, ἀλλὰ τὸν ἀθανασίας ἀφελομένη πόθον. οὐδὲν γάρ ἐστιν ἐν τῷ ζῆν δεινὸν, τῷ κατειληφότι γνησίως τὸ μηδὲν ὑπάρχειν ἐν τῷ μὴ ζῆν δεινόν. ὥστε μάταιος ὁ λέγων, δεδιέναι τὸν θάνατον, οὐχ ὅτι λυπήσει παρὼν, ἀλλ' ὅτι λυπεῖ μέλλων. ὃ γὰρ παρὸν, οὐκ ἐνοχλεῖ. τὸ δὲ προσδοκώμενον κενῶς λυπεῖ. τὸ φρικωδέστατον οὖν τῶν κακῶν ὁ θάνατος, οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς. ἐπειδή περ ὅταν μὲν ἡμεῖς ὦμεν, ὁ θάνατος οὐ πάρεστιν. ὅταν δὲ ὁ θάνατος παρῇ, τόθ' ἡμεῖς οὐκ ἐσμέν. οὔτε οὖν πρὸς τοὺς ζῶντας ἐστὶν, οὔτε πρὸς τοὺς τετελευτηκότας. ἐπειδὴ περὶ περὶ οὓς μὲν οὐκ ἔστιν.

οἱ δ' οὐκ

οἱ δ' οὐκέτι εἰσίν. ἀλλ' οἱ πολλοὶ τὸν θάνατον ὅτε μὲν ὡς μέγιστον τῶν κακῶν φεύγουσιν. ὅτε δὲ, ὡς ἀνάπαυσιν τῶν ἐν τῷ ζῆν, οὔτε φοβεῖται τὸ μὴ ζῆν. οὔτε γὰρ αὐτῷ προσίσταται τὸ ζῆν. οὔτε δοξάζεται κακὸν εἶναι τὸ μὴ ζῆν. ὥσπερ δὲ τὸ σιτίον οὐ τὸ πλεῖον πάντως, ἀλλὰ τὸ ἥδιστον αἱρεῖται, οὕτω καὶ χρόνον οὐ τὸν μήκιστον, ἀλλὰ τὸν ἥδιστον καρπίζεται. ὁ δὲ παραγγέλλων τὸν μὲν νέον καλῶς ζῆν, τὸν δὲ γέροντα καλῶς καταστρέφειν, εὐήθης ἐστὶν, οὐ μόνον διὰ τὸ τῆς ζωῆς ἀσπαστὸν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ τὴν αὐτὴν εἶναι μελέτην τοῦ καλῶς ζῆν, καὶ τοῦ καλῶς ἀποθνήσκειν. πολὺ δὲ χεῖρον καὶ ὁ λέγων, καλὸν μὲν μὴ φῦναι,

φύντα δ' ὅπως ὤκιστα πύλας ἀΐδαο περῆσαι.

εἰ μὲν γὰρ πεποιθὼς τοῦτό φησι, πῶς οὐκ ἀπέρχεται ἐκ τοῦ ζῆν; ἐν ἑτοίμῳ γὰρ αὐτῷ τοῦτ' ἔστιν, εἴπερ ἦν βεβουλευμένον αὐτῷ βεβαίως. εἰ δὲ μωκώμενος, μάταιος ἐν τοῖς οὐκ ἐπιδεχομένοις. μνημονευτέον δὲ ὡς τὸ μέλλον οὔτε πάντως οὐχ ἡμέτερον, ἵνα μήτε πάντως προσμένωμεν ὡς ἐσόμενον, μή τι ἀπελπίζωμεν ὡς πάντως οὐκ ἐσόμενον. ἀναλογιστέον δὲ ὡς τῶν ἐπιθυμιῶν αἱ μὲν ἀναγκαῖαι, αἱ δὲ φυσικαὶ μόνον. τῶν δὲ ἀναγκαίων αἱ μὲν πρὸς εὐδαιμονίαν εἰσὶν ἀναγκαῖαι. αἱ δὲ, πρὸς τὴν τοῦ σώματος ἀοχλησίαν. αἱ δὲ, πρὸς αὐτὸ τὸ ζῆν.

τούτων

[Marginal handwritten notes: "εἶναί τι" beside line 5; "αἱ μὲν εἰσὶ φυσικαί, αἱ δὲ κεναί. καὶ τῶν φυσικῶν αἱ μὲν ἀναγκαῖαι, αἱ δὲ φυσικαὶ μόνον . . ." beside the last lines]

Fichier issu d'une page EMAN : http://eman-archives.org/Epicurei/items/show/19?context=pdf

ζῆν. τούτων γὰρ ἀπλανὴς θεωρία πᾶσαν αἵρεσιν καὶ
φυγὴν ἐπαναγαγεῖν οἶδεν ἐπὶ τὴν τοῦ σώματος [ἐπανάγειν]
ὑγείαν, καὶ τὴν ~~τοῦ σώματος~~ ἀταραξίαν, ἐπεὶ τοῦτο [τῆς ψυχῆς]
τοῦ μακαρίως ζῆν ἐστὶ τέλος. τούτου γὰρ χάριν
ἅπαντα πράττομεν, ὅπως μήτε ἀλγῶμεν, μήτε ταρ-
βῶμεν. ὅταν δὲ ἅπαξ τοῦτο περὶ ἡμᾶς γένηται, λύε-
ται πᾶς ὁ τῆς ψυχῆς χειμὼν, οὐκ ἔχοντος τοῦ ζώου
βαδίζειν ὡς πρὸς ἐνδέον τι, καὶ ζητεῖν ἕτερον. ᾧ [ᾧ]
τὸ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος ἀγαθὸν συμπλη-
ρωθήσεται. τότε γὰρ ἡδονῆς χρείαν ἔχομεν, ὅταν ἐκ [ρώσεται]
τοῦ μὴ παρεῖναι τὴν ἡδονὴν ἀλγῶμεν. οὐκέτι τῆς ἡ-
δονῆς δεόμεθα. καὶ διὰ τοῦτο τὴν ἡδονὴν ἀρχὴν καὶ
τέλος λέγομεν εἶναι τοῦ μακαρίως ζῆν. ταύτην
γὰρ ἀγαθὸν πρῶτον καὶ συγγενικὸν ἔγνωμεν, καὶ
ἀπὸ ταύτης καταρχόμεθα πάσης αἱρέσεως καὶ φυ-
γῆς, καὶ ἐπὶ ταύτην καταντῶμεν, ὡς κανόνι τῷ πά-
θει πᾶν ἀγαθὸν κρίνοντες. καὶ ἐπεὶ πρῶτον ἀγαθὸν
τοῦτο καὶ σύμφυτον, διὰ τοῦτο καὶ οὐ πᾶσαν ἡδονὴν
αἱρούμεθα. ἀλλ᾽ ἔστιν ὅτε πολλὰς ἡδονὰς ὑπερβαί-
νομεν, ὅταν πλεῖον ἡμῖν τὸ δυσχερὲς ἐκ τούτων ἕπη-
ται. καὶ πολλὰς ἀλγηδόνας ἡδονῶν κρείττους νομί-
ζομεν, ἐπειδὰν μείζων ἡδονὴ παρακολουθῇ πολὺν [ἡμῖν]
χρόνον ὑπομείνασι τὰς ἀλγηδόνας. πᾶσα οὖν ἡδο-
νὴ διὰ τὸ φύσιν ἔχειν οἰκείαν, ἀγαθόν. οὐ πᾶσα μέν-
τοι αἱρετή. καθάπερ καὶ ἀλγηδὼν πᾶσα κακὴ, οὐ [κακόν]

πᾶσα δὲ ἀεὶ φευκτὴ πεφυκυῖα. τῇ μέντοι συμμετρήσει καὶ συμφερόντων καὶ ἀσυμφόρων βλέψει, ταῦτα πάντα κρίνειν καθήκει. χρώμεθα γὰρ τῷ μὲν ἀγαθῷ, κατά τινας χρόνους, ὡς κακῷ. τῷ δὲ κακῷ, τὸ ἔμπαλιν, ὡς ἀγαθῷ. καὶ τὴν αὐτάρκειαν δὲ ἀγαθὸν μέγα νομίζομεν, οὐχ ἵνα πάντως τοῖς ὀλίγοις χρώμεθα. ἀλλ' ὅπως ἐὰν μὴ ἔχωμεν τὰ πολλά, τοῖς ὀλίγοις χρώμεθα, πεπεισμένοι γνησίως ὅτι ἥδιστα πολυτελείας ἀπολαύουσιν οἱ ἥκιστα ταύτης δεόμενοι. καὶ ὅτι τὸ μὲν φυσικὸν πᾶν, εὐπόριστόν ἐστι. τὸ δὲ κενόν, δυσπόριστον. οἵ τε λιτοὶ χυλοὶ ἴσην πολυτελεῖ διαίτῃ τὴν ἡδονὴν ἐπιφέρουσιν ὅταν ἅπαν τὸ ἀλγοῦν κατ' ἔνδειαν ἐξαιρεθῇ. καὶ μᾶζα, καὶ ὕδωρ τὴν ἀκροτάτην ἀποδίδωσιν ἡδονήν, ἐπειδὰν ἐνδέων τις αὐτὰ προσενέγκηται. τὸ συνεθίζειν οὖν ἐν ταῖς ἁπλαῖς, καὶ οὐ πολυτελέσι διαίταις, καὶ ὑγιείας ἐστὶ συμπληρωτικόν, καὶ πρὸς τὰς ἀναγκαίας τοῦ βίου χρήσεις ἄοκνον ποιεῖ τὸν ἄνθρωπον. καὶ τοῖς πολυτελέσιν ἐκ διαλειμμάτων προσερχομένους, κρεῖττον ἡμᾶς διατίθησι, καὶ πρὸς τὴν τύχην ἀφόβους παρασκευάζει. ὅταν οὖν λέγωμεν ἡδονὴν τέλος ὑπάρχειν, οὐ τὰς τῶν ἀσώτων ἡδονάς, καὶ τὰς ἐν ἀπολαύσει κειμένας λέγομεν· ὥς τινες ἀγνοοῦντες καὶ οὐχ ὁμολογοῦντες ἢ κακῶς ἐκδεχόμενοι νομίζουσι

νομίζουσιν. ἀλλὰ τὸ μήτε ἀλγεῖν κατὰ σῶμα, μήτε ταράττεσθαι κατὰ ψυχήν. οὐ γὰρ πότοι καὶ κῶμοι συνείροντες, οὐδ' ἀπολαύσεις παίδων καὶ γυναικῶν, οὐδ' ἰχθύων καὶ τῶν ἄλλων ὅσα φέρει πολυτελὴς τράπεζα τὸν ἡδὺν γεννᾷ βίον. ἀλλὰ νήφων λογισμός, καὶ τὰς αἰτίας ἐξερευνῶν πάσης αἱρέσεως καὶ φυγῆς, καὶ τὰς δόξας ἐξελαύνων ἀφ' ὧν πλεῖστος τὰς ψυχὰς καταλαμβάνει θόρυβος. τούτων δὲ πάντων ἀρχὴ καὶ τὸ μέγιστον ἀγαθόν, φρόνησις. Διὸ καὶ φιλοσοφίας τιμιώτερον ὑπάρχει φρόνησις, ἐξ ἧς αἱ λοιπαὶ πᾶσαι πεφύκασιν ἀρεταί, Διδάσκουσα ὡς οὐκ ἔστιν ἡδέως ζῆν, ἄνευ τοῦ φρονίμως καὶ καλῶς, καὶ Δικαίως οὐδὲ τοῦ ἡδέως. συμπεφύκασι γὰρ αἱ ἀρεταὶ τῷ ζῆν ἡδέως. καὶ τὸ ζῆν ἡδέως, τούτων ἐστὶν ἀχώριστον. ἐπεί, τίνα νομίζεις εἶναι κρείττονα τοῦ καὶ περὶ θεῶν ὅσια Δοξάζοντος, καὶ περὶ θανάτου Διαπαντὸς ἀφόβως ἔχοντος, καὶ τὸ τῆς φύσεως ἐπιλελογισμένον τέλος. καὶ τὸ μὲν τῶν ἀγαθῶν πέρας, ὡς ἐστὶν εὐσυμπλήρωτόν τε καὶ εὐπόριστον διαλαμβάνοντος. τὸ δὲ τῶν κακῶν, ὡς ἢ χρόνους ἢ πόνους ἔχει ~~βραχεῖς~~ δὲ ὑπό τινων δεσπότην εἰσαγομένην ἀγγέλλοντος, ἃ μὲν κατ' ἀνάγκην, ἃ δὲ ἀπὸ τύχης, ἃ δὲ παρ' ἡμᾶς, Διὰ τὸ τὴν μὲν ἀνάγκην, ὑπεύθυνον εἶναι, τὴν δὲ τύχην ἄστατον ὁρᾶν. τὸ δὲ παρ' ἡμᾶς, ἀδέ-

ἐξ [illegible]ῶν

βραχέα· τὴν τάλλων· δὲ ἀνυπεύθυνον

σποτον. ᾧ καὶ τὸ μεμπτὸν καὶ τὸ ἐναντίον παρακο-
λουθεῖν πέφυκεν. ἐπεὶ κρεῖττον ἦν τῷ περὶ θεῶν μύ-
κατακολουθεῖν · θῳ κατακολουθεῖν, ἢ τῇ τῶν φυσικῶν εἱμαρμένῃ δουλεύ-
ειν. ὁ μὲν γὰρ, ἐλπίδα παραιτήσεως ὑπογράφει
θεῶν διὰ τιμῆς. ἡ δὲ, ἀπαραίτητον ἔχει τὴν ἀνάγ-
οὔτε θεὸν · κην. τὴν δὲ τύχην ἀρχὴν ὡς οἱ πολλοὶ νομίζουσιν ὑπο-
λαμβάνων. οὐθὲν γὰρ ἀτάκτως θεῷ πράττεται, ὅτε
βέβαιον αἰτίαν. οἴεται μὲν γὰρ ἀγαθὸν ἢ κακὸν ἐκ
ταύτης πρὸς τὸ μακαρίως ζῆν ἀνθρώποις δίδοσθαι.
ἀρχὰς μέντοι μεγάλων ἀγαθῶν ἢ κακῶν, ὑπὸ
ταύτης χορηγεῖσθαι. κρεῖττον εἶναι νομίζων εὐλό-
εὐλογίστως · ἀλογίστως · γως ἀτυχεῖν, ἢ ἀλόγως εὐτυχεῖν. βέλτιον γὰρ τὸ
κριθὲν ἐν ταῖς πράξεσι καλῶς, ὀρθωθῆναι διὰ ταύ-
την. ταῦτα οὖν καὶ τὰ τούτοις συγγενῆ, μελέτα δι'
παντὸς ἡμέρας καὶ νυκτὸς πρὸς ἑαυτὸν, καὶ πρὸς
τὸν ὅμοιον σεαυτῷ, καὶ οὐδέποτε οὔθ' ὕπαρ οὔτ' ὄναρ
ζήσεις · διαταραχθήσῃ. ζήσῃ δὲ ὡς θεὸς ἐν ἀνθρώποις. οὐθὲν
ζῶον · γὰρ ἔοικε θνητῷ, ζῶν ἄνθρωπος ἐν ἀθανάτοις ἀγα-
θοῖς. μαντικὴν δὲ ἅπασαν ἐν ἄλλοις ἀναιρεῖ, ὡς καὶ
εἰ δὲ · ἐν τῇ μικρᾷ ἐπιτομῇ. καὶ φησὶ, μαντικὴ ὡς ἀνύπαρ-
ὑπαρκτή · κτος, εἰ δὲ καὶ ὑπαρκτική, οὐδὲν παρ' ἡμᾶς ἡγεῖ τὰ
γινόμενα. τοσαῦτα καὶ περὶ τῶν βιωτικῶν καὶ ἐπὶ
πλείω διείλεκται ἀλλαχόθι. διαφέρεται δὲ πρὸς
τοὺς κυρηναϊκοὺς περὶ τῆς ἡδονῆς. οἱ μὲν, γὰρ τὴν
καταστηματικὴν οὐκ ἐγκρίνουσι. μόνην δὲ τὴν ἐν κι-
νήσει